



**Tractatvs De Præventionē Ivdiciali [!], Sev De
Contentione Ivrisdictionvm**

Tonduti, Pierre François de

Lvgdvni, M.DC.LXXIII.

Capvt IV. De Præuentionē in causis compromissis, inter plures
compromissarios, seu etiam respectu ludicum ordinariorum, siue agatur
de compromissis voluntariis, siue necessariis; siue compromissum ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-98370](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-98370)

superior ad effectum euocandi causam qui superior est in eodem genere iurisdictionis. Dec. in c. v. n. o. strum. num. 1. versic. & quod hic dicitur de appell. Bald. in dict. leg. iudicium soluitur § 8. ff. de iudic. n. 2. in prima lectura Angel. ibidem n. 2. per textum illum. ibi. Maius imperium habet. Rebuff. in consil. Reg. tom. 1. de euocationib. in præfat. n. 37. Lancell. de autem. c. 10. n. 47. Ratio vero diuersitatis inter delegatum ab Ordinario & subdelegatum à Delegato, secundum Hostiensem hæc est, quia ordinarius magis naturalem & firmiorem habet iurisdictionem, illamque à lege animatam vel inanimatam concessam, & ideo facilius reuocat, & difficilius amittit: Delegatus vero ab homine, (etsi à Principe) tamen, tamquam à iudice, non tamquam à lege animata, commissus videtur, ideo difficilius reuocat & facilius amittit. l. solens. §. 1. ff. de offic. proconsul. Ita Hostiens. in summa, tit. de offic. & potest. iud. deleg. §. qua delegari possunt, versic. sed nunquid potest reuocare.

Sed dubitari potest, si lite pendente coram vno Iudice, Papa aliquem deputauerit pro executione Breuis Apostolici, utrum ille delegatus possit Breue executioni demandare, in præiudicium litis præsentæ coram illo Iudice? In hac questione Veral. decis. 151. part. 3. resoluit, Breue obtentum de capienda possessione sine vitio spoli, non dare facultatem capiendi possessionem in præiudicium litis pendentis, & possessionem sic captam esse attentatariam. Quod est verum, si ageretur de Breui obtento lite pendente, si enim ante litem motam obtentum fuerit, & sic per præuentionem, executio postea facta retrahitur ad tempus concessi Breuis, & non est attentata: Rota decis. 426. num. 17. & sequens. p. 5. recent.



CAPVT IV.

ARGVMENTVM.

De Præuentione in causis compromissis inter plures compromissarios, seu etiam respectu Iudicum ordinariorum, siue agatur de compromissis voluntariis, siue necessariis; siue compromissum ante litem contestatam, siue post factum fuerit. Quando licitum sit recedere à compromisso, & Iudicem ordinariū adire. Quæ sit in hac materia potestas arbitrorum ex necessitate Statuti electorum. Quæ sit vis interpellationis extraiudicialis ad effectum constituendi in mora pro incurfu pœnæ in compromisso adiectæ. Et explicantur tradita in 1. huius tractatus parte, cap. 32. num. 43. & 44. circa vim denunciationis extraiudicialis. Tempus quando censeatur appositum causa limitanda obligationis, vel tantum causa differendæ solutionis.

SVMMARIVM.

- 1 Inter plures arbitros à partibus electos non est locus præuentioni quoad se, quia omnes simul debent in causa procedere.

- 2 Si arbitrorum electio facta fuerit per dictiones alternatiuas, locus est inter ipsos præuentioni.
 - 3 Datur quoque præuentioni inter arbitros si plures nominati fuerint, & unus ipsorum in casum recusationis alterius.
 - 4 Facto compromisso voluntario, pars vna potest adire iudicem ordinariū, non obstat præuentione arbitrorum.
 - 5 Post causam præuentam coram arbitris voluntariis, potest quidem Iudex ordinarius adire, sed tamen incurritur pena in compromisso contenta.
 - 6 Ex compromisso necessario, factum in vim statuti, oritur actio & exceptio.
 - 7 Vtrum sit hoc casu differentia vtrum compromissum factum fuerit ante, vel post litis contestationem.
 - 8 Quocumque tempore fiat compromissum necessarium, remouetur potestas iudicis ordinarij, & num. 9. ubi explicatur doctrina Bartoli & Castrensis in l. qui fidem. ff. de transactionibus.
 - 10 Per accessum ad iudicem ordinariū, verum soluitur compromissum Remissiuè.
 - 11 Soluta penâ in compromisso contenta, licet ab illo recedere de iure civili, secus de iure Canonico, secundum quod non procedit dispositio, Authentice Decernit. Cod. de recept. arbitrum. num. 15.
 - 12 Arbitri ex necessitate Statuti electi, sunt instar Iudicum, & vocantur Arbitri iuris.
 - 13 Virum tales arbitri accedant magis ad ordinarios Iudices, quam ad delegatos.
 - 14 Quando compromissum fuit iuramento firmatum, ex eo oritur actio & exceptio.
 - 16 Idem si à partibus fuerit expresse homologatum, aut etiam tacite per subscriptionem illarum.
 - 17 Hodie, omnia fere compromissa actionem pariunt, & exceptionem, propter clausulas instrumentorum.
 - 18 In compromissis ex quibus oritur actio, si quis etiam extraiudicialiter interpellatus non obseruet promissa, statim pena incurritur.
 - 19 Per interpellationem extraiudicialem interrumpitur prescriptio legalis, imò & in certis casibus conuentionalis, ad maiorem explicationem eorum qua dicta sunt, parte 1. cap. 32. num. 43. & 44.
- Quando tempus censeatur appositum gratia differendæ solutionis, vel limitandæ obligationis.

DE sunt in hac questione diuersæ inspectiones, quarum prima respicit Arbitros plures inter se de præuentione contententes. Secunda tractat de præuentione inter ipsos Arbitros cum Iudicibus ordinariis in controuersiam deducta.

Quod ad primam inspectionem attinet, si plures arbitri fuerint electi à partibus, veluti tres numero, non est inter ipsos locus præuentioni, quia omnes simul laudem ferre debent, ita tamen vt si duo consentiant, & tertius præsens fuerit, hoc sufficiat, alioquin absente tertio, licet duo consentiant, non valebit arbitrium, quia in plures fuit compromissum, & potuit præsentia huius tertij trahere alios in suam sententiam, l. item si unus 17. §. Celsus alias, l. si in res 20. ff. de recept. arbitrum. † Sed si per Alternatiuam factum fuerit compromissum, veluti si arbitrio Titij aut Seij, partes stare promiserint, compromissum valet, & datur inter eos præuentioni, vt scilicet ille procedere debeat ad definitionem causæ in quem partes præcisè consenserint, seu quem prius adire volue

voluerint, & eligere voluerint, *l. item si unus 17. §. sed si ita sit, ff. de recept. arbitri. & ibid. Odofred. in §. idem Pomponius.* Idem si dicatur, *Compromissum in Titium*, & si Titius non acceptauerit compromissum in Seium, tale compromissum valet, & is praeuenit censetur quem partes elegerint: quia hoc casu electio Alternatiua ad ipsas partes pertinet Bald. in d. §. si ita Argum. text. in l. si duas 6. ff. de exco. tutor.

Secunda inspectio compromissarios respicit cum iudicibus ordinariis de praeventione contententes, verum videlicet si praeventio facta fuerit per Arbitros, seu compromissarios, licitum sit partibus in praedictum huiusmodi praeventioni ad iudices ordinarios recurrere, & eandem causam coram Arbitris coeptam in iudicium ordinarium deducere & commutare. Hac in re duo casus distinguendi sunt.

Primus est, quando factum fuit simplex compromissum voluntarium, & hoc casu regulariter loquendo potest actor causam, de qua compromissum est, deducere coram iudice ordinario, *l. si quis veni 30. ff. de recept. arbitri.* neque erit locus exceptioni praeventionis, quia ex tali compromisso nulla oritur exceptio. Sed tamen hoc casu locus erit petitioni poenae in compromisso conuentae, aduersus contrauenientem, *l. 2. ff. de recept. qui arbitri. recepti.* Zanger. de exceptionib. p. 2. c. 3. n. 13.

Secundus casus est, quando agitur de compromisso necessario, quod ex statuti dispositione partes celebrare coguntur inter affines, vel consanguineos, & tunc quia vigore statuti, laudum, illius compromissi virtute prolatum, habet efficaciam, & potest mandati executioni, sicut sententia, cui equiparatur, tam agendo quam excipiendo. Datur enim actio & executio aduersus condemnatum in tali laudo, & ei qui absolutus est competit exceptio rei iudicatae: propterea qui conuenitur coram Ordinario, iure excipere potest se non teneri comparere propter pendentiam compromissi. Castrensis, late in leg. pecuniam n. 2. ff. certum petat.

Et quamvis idem Castrensis, in eodem loco, ductus auctoritate Bart. in leg. qui fidem, ff. de transactionib. dicat quod si compromissum factum fuerit ante litem contestatam, illud soluitur per litem contestationem postea coram iudice factam. Si vero factum fuerit post litem contestationem, non soluitur compromissum nisi post litem contestatam. Intellegendo de simplici compromisso, & in casibus in quibus per statutum non datur laudo, vis & efficacia rei iudicatae.

Nam in casibus in quibus laudum habet privilegium & vim rei iudicatae, corrumpit omnis processura facta coram Ordinario post introductam litem coram Arbitris, aut alio in praedictum compromissi (idque siue ante, siue post litem contestatam factum fuerit compromissum) & dicitur facta attentatoriè.

Tamen distinctio ista nihil facit ad casum nostrum, quia nec Paul. de Castr. in d. l. pecuniam, nec Bart. in d. l. qui fidem m. loquuntur de lite contestata coram Arbitris, sed de lite contestatione facta dumtaxat coram iudicibus ordinariis, ut etiam aduertit Lancellor. de attentat. p. 2. c. 15. de attentat. pendente comprom. n. 111. Et praedictam distinctionem inter compromissum voluntarium, & necessarium, sequitur Blanc. in tract. de compromissis in septimasq. principalibus. 10. Vbi tractat quaestionem illam, verum per accessum ad iudicem, soluitur compromissum. Et ratio praemissorum petitur ex eo, quod soluta poena sub qua compromissum factum fuit, licitum est a compromisso recedere, Auth. decernit. C. de recept. arbitri.

Quia tamen regula dictae Authenticae, locum non habet, quando agitur de compromisso inducto per

Sanlegerij de Praevent. Iudic. Pars II.

statutum, partes ad illius celebrationem adstringens. Nam huius generis Compromissarii, sunt ad instar iudicum. Tusch. littera A, concl. 453, num. 11. & vocantur Arbitri iuris, & sunt veri iudices, ut per Marant. in specul. distinct. 14. num. 3. Verall. decisi. 166. num. 3. p. 1. Blanc. de commiss. quasi. 6. num. 1. & sequ. Vbi num. 4. late disputat an isti referendi potius sint ad iudices ordinarios quam ad delegatos? tandemque existimat in versic. Ego in tanta difficultate illos potius accedere ad iudices ordinarios, quam delegatos. Quamvis illos potius accedere ad delegatos existimet Camill. Borell. in summa omni. dec. p. 1. cap. 63. num. 140.

Similiter dispositio text. in d. Auth. decernit. C. de recept. arbitri. non habet locum quando compromissum iuramento firmatum est, quia vigore iuramenti, ex eo oritur actio & exceptio, *l. ne in arbitris, 4. C. de recept. arbitri.* Eademque ratione dispositio eiusdem Authent. non obseruatur secundum sanctiones Iuris Canonici; ut post Gutierrez tradit, Barbosa. in d. l. Antenor. Et generaliter in omnibus casibus, in quibus datur à iure laudo privilegium, seu virtus producendi actionem & exceptionem, de quibus, in l. cum antea C. de iur. veluti si laudum fuerit à partibus homologatum expressè, aut etiam tacite per subscriptionem: in his enim omnibus casibus, in quibus laudum actionem & exceptionem producit, praeventio facta per compromissum annullat omnes processuras poenae coram iudicibus ordinariis factas, Felin. in cap. ex tenore, n. 19. de rescript. in fine. Lancell. de attentat. p. 2. c. 15. n. 174. & n. 171, qui per totum illud caput quaestionem istam bene examinat, & unde inferitur, quod cum hodie omnia prope modum compromissa, soleant iuramento & promissione stipulata roborari, non licet à compromisso etiam soluta poena recedere, sed causa coram Arbitris coepa, coram ipsis terminari debet. Quia aduertendum est, quod totus titulus de Arbitris, qui loquitur de poena inferenda in compromisso, & quod Arbitri non cogatur sententiam dare si poena non sit apposta, intelligendus est de compromisso, inter partes inito nudo pacto. Si enim stipulatio interuenierit compromissum est validum, quamvis in eo nulla poena adiecta fuerit, & arbitri sententiam ferre cogendus erit: *l. diem proferre 27. §. finali, de recept. arbitri.* Vbi dicitur, quod quando quis simpliciter promissit stare sententiae Arbitri, datur actio incerti aduersus illum qui sententiae parere recusat.

Et hoc casu non est expectanda litem contestatio ad hoc, ut poena committatur, sed statim ubi quis congruis loco & tempore per interpellationem iudicialem, vel extrajudicialem fuit in mora constitutus, nascitur actio, Barb. in l. ita stipulatus 115. m. 25. ff. de verb. oblig. De cuius interpellationis extrajudicialis viribus aliquid diximus p. 1. huius tractat. c. 32. n. 43. & 44. & sequentibus. Vbi etiam ostendimus per denunciationem extrajudicialem, non interrompi praescriptionem legalem, vel conventionalem. Quod in legali praescriptione procedit indistinctè. Sed dum de conuentionali praescriptione tractatur, verum est, & locum habet quando agitur de tempore illo, quod appositum est gratia differendae solutionis dumtaxat, non autem gratia limitandae obligationis. Si enim tempus conuentionale appositum esset, ad limitandam obligationem; ita ut tempore conuento elapso omnis expiraret obligatio, tunc sufficit sola denuntiatio, seu interpellatio extrajudicialis interrompendum illius temporis cursum, ut bene explicat, Tiraq. de retract. conu. s. 4. gloss. 6. n. 37. Qui eodem loco exponit ex quibus temporibus

R adie

ad dictum dicatur ad limitandam obligationem, an vero ad differendam solutionem. Sed hoc melius explicat Gratian. *discept. forens. cap. 207. num. 15.* ubi dicit quod licet regulariter tempus non censetur appositum gratia limitandæ obligationis, l. si mandauit Titij. §. penult. ff. mandat. Bartol. in *lenni qui ita* §. §. qui ita. ff. de verb. obligat. tamen quando ex parte eius cui facta est promissio, aliquid debet adimpleri, tunc illo non adimplente intra tempus finitur obligatio ad illud tempus limitata: & dat exemplum in eo qui tenetur reuendere intra certum tempus, cui si non fiat obligatio pretij intra tempus præfixum expirat obligatio reuendendi. Idem repetit c. 307. n. 28. & 29. Plura de hac materia tradit Mantica. de *facit. comment. lib. 1. c. 40. n. 45.* Gabriel. *conf. 65. vol. 2.* Et regula generalis est, vt tempus censetur adiectum gratia limitandæ obligationis, quando adiectum est fauore creditoris: vt ultra præcitatos probat Tiracq. de *retr. comment. §. 1. gloss. 2. n. 43.*

CAPVT V.

ARGVMENTVM.

De Præuentione causarum inter Auditorem Camerae, & Collaterales Curiae Capitolinae Urbis, necnon respectu Executorum in litteris Apostolicis deputatorum, aliorumque Iudicum in cognitione obligationum Cameralium cum eo concurrentium. Et quibus in casibus eius iurisdicatio sit cumulatiua, vel priuatiua. Quomodo concipiendum sit memoriale Sanctissimi ad effectum præiudicandi præuentioni alterius Iudicis.

S V M M A R I V M.

- 1 Auditor Camerae est Index omnium obligationum Cameralium priuatiue, quoad alios iudices.
- 2 Rota procedit ad executionem obligationis Cameralis, si in eius commissione adsit clausula, Cum facultatibus Auditoris Camerae.
- 3 Auditor Camerae, procedit in omnibus causis in quibus laxatum fuit mandatum executionis, etiam in aliis tribunalibus.
- 4 Item procedit executione vigore litterarum Apostolicarum, quauis executio ipsi demandata non fuerit per litteras.
- 5 Quando in commissione alicui data, non fuit facta mentio obligationis Cameralis, Auditor Camerae habet iurisdictionem priuatiuam, & potest causam ad libitum sibi reassumere.
- 6 Quae sint Auditoris Camerae facultates. Reuissuè.
- 7 Senator Urbis Roma quam habeat authoritatem, & quam eius Locum tenentes.
- 8 Quando obligatio facta est in foro Capitolino, Auditor Camerae non habet cognitionem priuatiuam, ideo locus est præuentioni.
- 9 Quando Auditor Camerae, causas ab aliis iudicibus euocat, & sibi reassumit, hoc non facit ex ordinaria potestate, sed dumtaxat vigore suarum facultatum.
- 10 Auditor Camerae non potest euocare & sibi reassumere causas, in foro Capitolino praenatas.
- 11 Quando iudex non sibi reassumit causam virtute ordinariae, debet precedere cognitio causae.

12 Per memoriale Sanctissimi, non auferitur causa à iudice qui praenit, nisi à eo adsit specialis clausula euocationis.

PENDENTE quadam causa coram secundo Collaterali in Curia Capitolina Urbis, ad quam Auditor Camerae causam remiserat, per moderationem suae inhibitionis: Prætendebat Auditor Camerae, in vim cuiusdam memorialis, Sanctiss. D.N.P. in causâ procedere, exclusio iudice illo collaterali qui causam præuenerat. Dubitatum fuit vtrum hæc Collateralis præuentione obstarat Auditori Camerae, stante memoriali prædicto. Et decidum fuit præuentionem factam in tribunali Iudicis Capitolini, præualere debere, ad exclusionem tribunalis Auditoris Camerae, & processuras in hoc tribunali factas, nullas & inuálidas esse declarandas.

Supponendum est, Auditoris Camerae in Vrbe facultates esse amplissimas. Et enim omnium obligationum Cameralium executor, priuatiue quoad omnes alios Iudices, Rota apud Zachiam, *dec. 56. num. 9.* quæ est coram Penia, in *Romana Palatii Cam-pistore. 16. Decembris. 1588.* Et hoc habetur expresse in facultatibus ipsius, vt dicitur apud eundem Zach. *dec. 75. n. 1.* Si tamen commissio data in Rota contineat clausulam, cum facultatibus Auditoris Camerae, poterit etiam Rota procedere ad executionem talis obligationis, vt in *dec. 1. num. 20.* coram Coccin. post tract. Zach. de *oblig. Camer.* Et non solum procedit Auditor Camerae ad executionem omnium obligationum Cameralium, sed etiam omnium aliarum, in quibus, etiam absque obligatione Camerali executiue procedi partes consenserunt, suscipiendo mandatum executionis, & quarum vigore datur executio ob relaxationem mandatorum factam in aliis tribunalibus. Bur. *dec. 537. n. 5. in fine.* Immo etiam, ex suis facultatibus procedit cumulatiue, ad executionem litterarum Apostolicarum, quauis ipse non sit deputatus illarum executor in dictis litteris, vt per Addent. ad Burat. *dec. 909. n. 6.* Et quod plus est, quando causa committitur contra aliquem, qui est obligatus in forma Camerae, potest nihilominus in eâ procedere vigore suarum facultatum, nisi tamen in commissione facta esset mentio obligationis Cameralis, hoc enim casu, ligata essent manus ipsius per huiusmodi commissionem. Rota coram Manzanedo apud Zach. *dec. 187. num. 2. & sequentib.* Sed si in illâ commissione, nulla facta sit mentio obligationis Cameralis, ipse Auditor Camerae remanet Index priuatiue, & vti talis, causam non obstante præuentione sibi reassumere potest, Marchesan. de *commiss. appell. ab oblig. Camer.* p. 1. §. 1. n. 12. pag. 693, cum declarationibus per eum adductis quas hic non repetimus. Verum quia hæc omnia dependent ex facultatibus ipsi per summum Pontificem concessis, vel concedendis, ideo ad eas in omnibus, & ad stylum Curiae Romanae dum opus fuerit, recurrendum erit. Hæc pauca pro quaestione & materiae nostrae declarationis, attigisse sufficiat. Reliqua videri poterit apud Vestr. in *praxi lib. 2. c. 4.*

Secundo, notandum est, quod in Vrbe adest magistratus, qui Senator Urbis nuncupatur, seu Prætor Vrbanus, qui in cliuo Capitolino residet, & Romanis ciuibus ordinaria authoritate ius dicit: & hic, tres habet substitutos, quorum duo, qui priuatis præsunt iudiciis, Collaterales vocantur, tertius est Latrunculator, vt notat Vestr. in *praxi lib. 2. cap. 15. num. 1. & 2.*

Tertio supponendum est, quod quando obligatio facta